

Allemaal transnationaal?

Auteur: Dr. Kim Caarls

Kim Caarls is als postdoctoraal onderzoeker werkzaam bij het Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut (NIDI) in Den Haag. Hier doet ze, in het kader van het 'Families of migrant origin – a life course perspective' (FaMiLife) project, onderzoek naar de gevolgen van migratie voor het familieleven van migranten.

Gezien de huidige politieke en publieke controversen over gezinshereniging van migranten in Nederland, is het verrassend dat er maar relatief weinig onderzoek is gedaan naar de wijze waarop deze hereniging van migrantenfamilies feitelijk geschiedt. Vandaar ook dat we nog maar weinig weten over de factoren die van invloed zijn op de besluitvorming van migranten om al dan niet te herenigen.

Dat er weinig bekend is over de feitelijke gezinshereniging van migranten komt door een gebrek aan adequate data. De meeste beschikbare (administratieve) data geven weliswaar aan hoeveel gezinnen herenigd zijn in het land van aankomst, maar ze bieden geen inzicht in de mate waarop families geografisch gescheiden (transnationaal) wonen. Dit betekent dat er dus geen zicht is op de mate waarin gezinshereniging plaatsvindt, aangezien daarvoor een vergelijking nodig zou zijn tussen migranten die herenigd zijn en migranten die gescheiden zijn gebleven.

Door strengere regelgeving is gezinsmigratie vaak een van de laatste opties voor migranten om legaal naar Europa te komen. Dit betekent echter niet dat alle migranten ook daadwerkelijk willen herenigen met hun families en dat ze dat per definitie willen doen in het land van aankomst. Een aantal bevindingen uit recente onderzoeken kunnen nuance aanbrengen in het gevoelige debat rondom gezinsmigratie. [*]

In deze onderzoeken is zowel gekeken naar geregistreerde gezinshereniging als naar feitelijke gezinshereniging. De belangrijkste bevindingen hierbij zijn a) dat migranten niet altijd kiezen voor gezinshereniging, b) dat transnationale families voor een aanzienlijk deel herenigen door middel van terugkeer naar het land van herkomst, en c) dat migranten niet uitsluitend via het gezinsherenigingsbeleid herenigd worden met familieleden. Hieronder een korte toelichting over deze bevindingen.

Transnationale families

Doordat de mogelijkheden voor gezinnen om zich te herenigen in het land van aankomst steeds beperkter zijn geworden – en dit geldt met name voor migranten uit ontwikkelingslanden – is er een toename van zogenaamde *transnationale relaties*. Dit zijn relaties waarbij familieleden geografisch gescheiden leven in twee (of meerdere) landen. Deze transnationale relaties komen veel voor en kunnen ook langdurig onderhouden worden. Zowel ouders en kinderen als partners kunnen vele (soms tientallen) jaren geografisch van elkaar gescheiden leven.

Deze transnationale relaties sluiten in sommige gevallen goed aan bij sociaal-culturele praktijken uit de herkomstlanden. Terwijl het in veel Westerse landen in grote mate vanzelfsprekend is dat leden van het kerngezin onder één dak leven, is deze fysieke nabijheid in de Afrikaanse context geen noodzakelijke voorwaarde voor het functioneren van een gezin. Partners leven vaker gescheiden van elkaar en ook jonge kinderen wonen niet altijd bij hun ouders, wat niet per se het gevolg is van een echtscheiding. Dat partners geografisch gescheiden leven komt veel voor in Afrika, zowel onder migranten als onder niet-migrant. Dit betekent dat internationale migratie dus geen exclusieve oorzaak is van een dergelijke levensstijl. Een transnationale relatie kan in die zin worden beschouwd als een voortzetting van bestaande sociaal-culturele praktijken.

Hereniging in het aan- of herkomstland

De hier gepresenteerde onderzoeken naar feitelijke gezinshereniging tussen partners tonen aan dat gezinshereniging lang niet zo veel voorkomt in het land van aankomst, als doorgaans in het publieke debat wordt verondersteld. Transnationale relaties zijn vaak langdurig en komen vaker voor dan hereniging. Er is een aantal factoren dat bijdraagt aan de kans op hereniging tussen de migrant en zijn of haar partner in het land van aankomst.

De resultaten laten onder andere zien dat gezinshereniging in het land van aankomst moeilijk haalbaar is voor de meer kwetsbare migranten met een lagere sociaaleconomische situatie. Migrant die na 2004 in Europa arriveerden, een periode die gekenmerkt wordt door een steeds restrictiever beleid, hebben ook een sterk verminderde kans op hereniging. Maar de resultaten laten ook zien dat migranten zonder documenten een gelijke kans op hereniging hebben als migranten die wel over de juiste documenten beschikken. Dit geeft aan dat er meerdere routes voor migranten zijn om te herenigen en dat er naast een streng beleid een aantal andere factoren meespeelt.

Aan de andere kant lijkt het erop dat migranten die in staat zijn een transnationale relatie te onderhouden (bijvoorbeeld door regelmatig familie in het land van herkomst op te zoeken), vaker de middelen hebben om te herenigen, maar dit lang niet altijd prefereren. Kortom, de resultaten laten zien dat voor sommigen een transnationale relatie het gevolg is van een keuze, terwijl het voor anderen het gevolg is van het migratiebeleid en/of de sociaaleconomische omstandigheden in het land van aankomst.

Email: caarls@nidi.nl

[*] Referenties:

Beauchemin, C., Nappa, J., Schoumaker, B., Baizan, P., González-Ferrer, A., Caarls, K. and Mazzucato, V. (2015), Reunifying Versus Living Apart Together Across Borders: A Comparative Analysis of sub-Saharan Migration to Europe. *International Migration Review*, 49: 173–199.

Caarls, K. (2015). *Living Apart Together Across Borders. How Ghanaian couples form, transform, or dissolve in the context of international migration*. Dissertatie, Universiteit van Maastricht.

Caarls, K., Schans, D., Mazzucato, V., Quartey, P., and Tagoe, C.A. (in press). Transnational families between Ghana, the Netherlands and the UK. In: Beauchemin, C. (Ed.). *Migration between Africa and Europe*. Verlag Berlin Heidelberg, New York: Springer [accepted, under revision].

Caarls K., Mazzucato V., Transnational marriages and reunification : Ghanaian couples between Ghana and Europe. MAFE Working paper, May 2015:
http://mafeproject.site.ined.fr/en/publications/working_papers/

Mazzucato, V., Schans, D., Caarls, K. and Beauchemin, C. (2015), Transnational Families Between Africa and Europe. *International Migration Review*, 49: 142–172.